

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо підготовки до семінарських занять
з дисципліни

“ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

(для спеціалістів)

МАУП

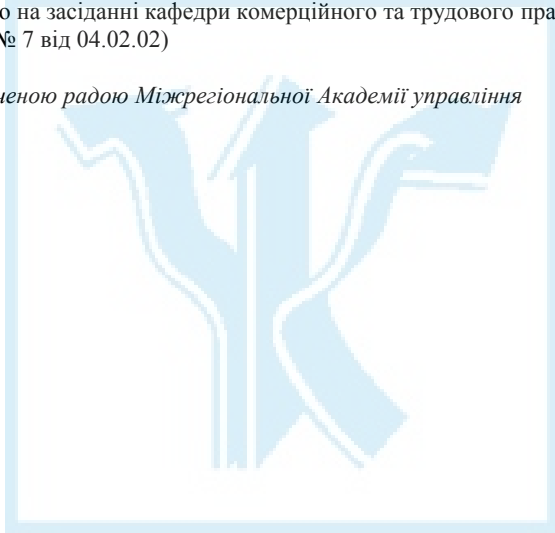
Київ 2002

Підготовлено доцентом *Л. П. Грузіною*

Рецензент кандидат юридичних наук, професор *Б. С. Беззуб*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права
(Протокол № 7 від 04.02.02)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Грузінова Л. П. Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять з дисципліни “Трудове право України” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2002. — 28 с.

Методична розробка містить рекомендації щодо підготовки до семінарських занять, тематику та плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи і теми рефератів, а також список рекомендованої літератури.

Призначена для методичного забезпечення семінарських занять студентів стаціонарної та заочної форми навчання, які вивчають “Трудове право”.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2002

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття з трудового права проводяться з метою:

- засвоєння студентом навчального матеріалу;
- закріплення студентом знань, формування вмій та навичок;
- поглиблення знань студента з важливих і складних тем навчального плану;
- вироблення навичок виступати перед аудиторією та вміння вести дискусії тощо.

Семінарське заняття — форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться до відповідного журналу.

Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Семінарські заняття можуть проводитись у таких формах:

- запитань та відповідей студентів;
- коментованого читання нормативно-правового акта з трудового законодавства;
- дискусій, конференцій, вирішення проблемних завдань, імітаційно-ігрових завдань прес-конференцій, наукових та практичних семінарів за спеціалізацією.

При підготовці до семінарського заняття, крім вивчення навчального матеріалу за підручником та конспектом лекцій, слід проаналізувати зміст рекомендованих нормативно-правових актів. Важливо ознайомитись з практикою застосування чинного законодавства про працю.

Готуючись до семінарського заняття, необхідно з'ясувати та осмислити зміст кожного питання теми семінарського заняття, основні (ключові) поняття, терміни, категорії й сформулювати власні висновки та пропозиції щодо шляхів правового розгляду трудових відносин за темою семінарського заняття. Такі висновки студент зможе зробити за умови

аналізу рекомендованих для опрацювання наукових праць — монографій, наукових статей, інших публікацій у часописах, наукових збірниках, юридичних журналах та газетах.

На семінарському занятті студенти мають навчитися правильно застосовувати норми трудового права України.

Слід врахувати, що самостійний аналіз студентом нормативно-правових актів, навчальної літератури, матеріалів юридичної преси — один з видів навчальної роботи студентів, що забезпечує глибоке засвоєння навчального матеріалу з дисципліни.

Вивчаючи питання теми семінарського заняття, необхідно намагатися узагальнити здобуті з різних джерел відомості, фактичні дані та зробити власні висновки щодо правового регулювання питань, які обговорюються на семінарському занятті.

На семінарському занятті потрібно вчитися формулювати, обґрунтовувати та аргументувати власну точку зору щодо положень нормативно-правових актів, практики застосування чинного законодавства про працю, тенденцій його розвитку та удосконалення. Потрібно висловлювати власне ставлення до положень, які розглядаються у правничій літературі авторами щодо практики застосування та удосконалення чинного трудового законодавства.

При виступі на семінарському занятті навчальний матеріал слід викладати логічно, послідовно, грамотно, чітко, дотримуючись вимог ораторського мистецтва. Рекомендується розробляти структурно-логічні схеми до тем семінарського заняття.

Підготовка студента до семінарського заняття розвиває творчі здібності студента, на семінарському занятті формується вміння слухати інших студентів, аргументовано висловлювати власну точку зору; при цьому розвивається логічне та правниче мислення студента та комунікативні здібності, що досить важливо для фахівця з правознавства.

Матеріали, які напрацьовані студентом при підготовці до семінарського заняття, можуть бути ним використані при підготовці до екзамену, при написанні курсової чи дипломної роботи, а також при підготовці доповідей і повідомлень на засіданнях студентських наукових гуртків, на студентських науково-практичних конференціях.

Непідготовленість студента до заняття, а також відсутність на занятті є академічною заборгованістю і вимагає індивідуального відпрацювання теми семінарського заняття. До складання іспитів допускається студент, який не має заборгованості з семінарських занять.

Графік консультацій викладача для відпрацювання пропущеної теми семінарського заняття можна з'ясувати на кафедрі комерційного та трудового права.

Консультації — специфічний вид навчального заняття, які покликані допомогти студентам в організації самостійної роботи, сприяють вивченню трудового права, допомагають з'ясувати проблеми теорії та практики застосування його норм.

Оцінка виступів студентів на семінарському занятті здійснюється за п'ятибальною системою. При цьому враховується:

- уміння користуватись нормами Конституції України, джерелами та нормами трудового права України; орієнтуватись у системі чинного законодавства України про працю;
- уміння аналізувати зміст правових документів, з'ясувати для себе та роз'яснити іншим зміст норм трудового законодавства, застосовувати на практиці його норми;
- уміння аргументовано висловлювати власну думку, користуватись правничою літературою, складати тези, готувати короткі відповіді, доповіді з проблем трудового права;
- уміння правильно користуватись термінологією з трудового права України;
- практичні навички роботи з правничим матеріалом та навички щодо розробки правничих документів (накази, позови, положення, інструкції, графіки тощо);
- використання знань, отриманих при вивченні правничих та соціально-економічних дисциплін, з різних джерел (навчальної, наукової, художньої літератури, матеріалів газет, журналів, радіо, телебачення);
- уміння аналізувати явища оточуючого життя і застосовувати правничі знання для оцінки фактів, що мають юридичне значення;
- уміння щодо організації позовної роботи, представлення інтересів організацій у судах, інших органах під час розгляду трудових спорів;
- уміння консультивати з питань трудових правовідносин;
- уміння узагальнювати практику застосування чинного трудового законодавства;
- навички щодо надання практичної допомоги структурним підрозділам та громадським організаціям з практичних питань застосування норм трудового права;
- уміння щодо підготовки матеріалів для передачі в судові органи;

- уміння оформляти матеріали про притягнення працівника до дисциплінарної та матеріальної відповідальності;
- уміння щодо підготовки висновків з правових питань діяльності організації, довідок з організаційних.

Оцінка “відмінно” виставляється за таких умов: відповідь повна, правильна, розуміння матеріалу глибоке, основні уміння сформовані та засвоєні; викладення матеріалу логічне, доведене (обґрунтовано нормами права), висновки й узагальнення точні й пов’язані з явищами навколишнього життя, зі сферою майбутньої діяльності; орієнтується в системі чинного трудового законодавства і права; використання правничої термінології правильне.

Оцінка “добре” — відповідь задовольняє вищезазначені вимоги, але виклад недостатньо систематизований, окремі уміння не досить сформовані, у визначенні понять використані термінології та в узагальненнях мають місце окремі неточності, що легко виправляються за допомогою додаткових запитань викладача.

Оцінка “задовільно” — відповідь свідчить про розуміння основних положень питання, однак спостерігається значна неповнота знань; визначення понять нечіткі, неточні, уміння сформовані недостатньо, висновки й узагальнення аргументовані слабо, в них допускаються помилки.

Оцінка “незадовільно” — відповідь правильна, знання мають фрагментарний, неповний характер, студент показує незнання основного матеріалу з навчальної дисципліни, грубі помилки у визначенні понять, невміння працювати з документами, джерелами трудового права.

ТЕМАТИКА ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА ТРУДОВОГО ПРАВА

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття трудового права України як галузі права. Місце трудового права в системі права України.
2. Предмет трудового права України.
3. Метод правового регулювання трудових відносин.
4. Функції трудового права України і тенденції його розвитку.
5. Відмежування трудового права від суміжних галузей права.
6. Система трудового права України. Система трудового законодавства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте, які відносини регулює законодавство про працю.
2. Суспільні відносини, які становлять предмет регулювання трудового права.
3. Вкажіть, у яких правовідносинах з МАУП перебувають студенти цієї академії.
4. Дайте мотивовану консультацію працівникам організації щодо відмежування трудового права від цивільного права України.
5. Система трудового права як навчальної дисципліни.

Література [1–17; 20; 29; 32; 43; 45; 51; 52; 56; 57; 61; 66; 69; 70; 81]

ТЕМА 2. ДЖЕРЕЛА ТРУДОВОГО ПРАВА

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття джерел трудового права України, їх класифікація. Система джерел трудового права та її особливості. Локальні норми права. Загальне та спеціальне законодавство про працю.
2. Конституція України як основне джерело трудового права.
3. Кодекс законів про працю України та інші законодавчі акти України, що регулюють трудові відносини.
4. Система законів, які регулюють соціально трудові відносини.
5. Підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють трудові відносини.
6. Акти соціального партнерства та їх значення.
7. Локальні правові норми.
8. Значення керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування судами чинного законодавства про працю.
9. Диференціація трудового законодавства України.
10. Міжнародні правові акти про працю.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Регулювання трудових відносин громадян, що працюють за межами своїх держав.
2. Наведіть приклади матеріальних та процесуальних норм трудового права за КЗпП.
3. Вкажіть, для яких категорій осіб встановлені особливості регулювання праці.
4. Завдання КЗпП.
5. Вкажіть, хто затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку організації.
6. Визначте, чи належать вказівні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України до джерел трудового права.

Література [1–17; 19; 21; 37]

ТЕМА 3. ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА

1. Питання для самостійного вивчення
2. Поняття, система, значення основних принципів трудового права України.
3. Основні права і свободи громадян, закріплені в Конституції України, що виражають принципи правового регулювання трудових відносин.
4. Принципи трудового права, закріплені в Кодексі законів про працю України та в інших законодавчих актах про працю.
5. Зміст основних принципів трудового права.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть принципи трудового права (галузеві).
2. Визначте, правові принципи — це ідеї чи основні керівні положення нормативного характеру.
3. Значення правових принципів трудового права.
4. Назвіть статті КЗпП, у яких закріплені принципи трудового права.
5. Назвіть принципи інституту трудового договору.

Література [24; 41]

ТЕМА 4. СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО ПРАВА

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття та класифікація суб'єктів трудового права України.

2. Правовий статус суб'єктів трудового права України:
  - громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права України;
  - власник або уповноважений ним орган як суб'єкт трудового права України;
  - підприємство як суб'єкт трудового права України;
  - трудовий колектив, профспілковий орган як суб'єкт трудового права України.
  - інший уповноважений на представництво трудовим колективом орган як суб'єкт трудового права України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Права щодо укладання трудового договору, які мають іноземці.
2. Вкажіть, з якого віку неповнолітні можуть укладати трудовий договір.
3. Повноваження виборних профспілкових органів у трудових відносинах.
4. Повноваження трудових колективів за чинним законодавством України.
5. Вкажіть, чи вправі виборний профспілковий орган представляти інтереси працівника в суді.
6. Компетенція загальних зборів трудового колективу організації.

Література [1–17; 33; 35; 54; 80]

ТЕМА 5. СИСТЕМА ПРАВОВІДНОСИН У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

1. Питання для самостійного вивчення.
2. Поняття трудових правовідносин.
3. Суб'єкти трудових правовідносин.
4. Підстави виникнення, зміни і припинення трудових правовідносин.
5. Зміст трудових правовідносин.
6. Правовідносини, похідні від трудових, їх види й загальна характеристика.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть сторони трудових правовідносин.
2. Вкажіть, чи вправі батьки вимагати припинення трудових правовідносин з неповнолітнім.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових відносин.

4. Назвіть правовідносини, похідні від трудових.

Література [1–17; 27; 44; 49; 59; 60; 67]

ТЕМА 6. КОЛЕКТИВНІ ДОГОВОРИ ТА УГОДИ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Загальна характеристика законодавства про колективні договори та угоди. Значення колективних договорів та угод.
2. Поняття та сфера дії колективного договору.
3. Сторони та зміст колективного договору.
4. Порядок укладання та реєстрації колективного договору: колективні переговори щодо укладання колективного договору; порядок вирішення розбіжностей, що виникають під час ведення колективних переговорів.
5. Контроль за виконанням колективного договору і види відповідальності за порушення його зобов'язань.
6. Поняття колективних угод та їх види. Порядок укладання, зміни угод і контроль за їх виконанням.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть сторони колективного договору.
2. Сфера укладання колективного договору.
3. Вкажіть, чи може колективний договір укладатися у структурних підрозділах.
4. Зміст колективного договору.
5. Вкажіть, на кого поширюються положення колективного договору.
6. Вкажіть, хто здійснює контроль за виконанням колективного договору.
7. Вкажіть, чи зобов'язаний роботодавець укладати колективний договір.
8. Різниця між колективним договором та угодою.
9. Умови трудового договору, які є недійсними.
10. Вкажіть, чи підлягають колективні договори реєстрації.
11. Строк чинності колективного договору.

Література [1–17; 20; 31; 71; 73]

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ТЕМА 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Правове регулювання працевлаштування громадян України. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні.
2. Поняття працевлаштування та його правові форми.
3. Державна служба зайнятості, її права та обов'язки. Правові відносини органів державної служби зайнятості з підприємствами.
4. Поняття безробітного і його правове становище. Компенсації при втраті роботи. Умови виплати допомоги в разі безробіття.
5. Особливі гарантії працівникам, які втратили роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Порядок звільнення працівників.
2. Вкажіть, чи мають право професійні спілки вносити пропозиції про перенесення строків звільнення працівників.
3. Вкажіть, за якої умови може здійснюватися скорочення чисельності або штату працівників.
4. Правові форми працевлаштування, які ви знаєте.
5. Назвіть гарантії забезпечення права громадян на працю в Україні.
6. Вкажіть, які органи вирішують скаргу безробітного щодо відмови в укладанні трудового договору.
7. Особливості працевлаштування інвалідів.
8. Вкажіть, які роботи називаються громадськими. Наведіть приклади.

Література [1–17; 49; 59]

ТЕМА 8. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР (12 год.)

План семінарського заняття 1

Поняття, сторони та зміст трудового договору (2 год.)

1. Поняття та значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних з працею (підряду, доручення, авторського та інших).
2. Сторони, зміст та форма трудового договору.

План семінарського заняття 2

Види трудового договору та порядок їх укладання (2 год.)

1. Види трудового договору.
2. Юридичні гарантії при прийомі на роботу.
3. Порядок укладання трудового договору.

План семінарського заняття 3

Зміна умов трудового договору (3 год.)

1. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором. Переведення на іншу роботу: поняття, принципи та класифікація переведень на іншу роботу.
2. Відмінність переведення на іншу роботу від суміжних правових категорій.
3. Порядок переведення на іншу роботу та переміщення на інше робоче місце.
4. Порядок зміни істотних умов праці.
5. Атестація працівників: поняття, значення, порядок її проведення.
6. Коло працівників, що проходять атестацію. Правові наслідки атестації.

План семінарського заняття 4

Припинення трудового договору (2 год.)

1. Класифікація підстав припинення трудового договору.
2. Поняття, випадки відсторонення від роботи. Відмінність між припиненням трудового договору та відстороненням від роботи.
3. Припинення трудового договору на вимогу органів, що не є його стороною.
4. Додаткові підстави припинення трудового договору.

План семінарського заняття 5

Порядок звільнення з роботи (2 год.)

1. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
2. Підстави та порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу.
3. Гарантії від необґрунтованих звільнень. Оформлення звільнення і проведення розрахунку.
4. Вихідна допомога.
5. Правові наслідки незаконного переведення і звільнення працівників.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Вкажіть, що спільного між сумісництвом та неповним робочим часом.

2. Різниця між скороченою тривалістю робочого часу та неповним робочим часом.
3. Вкажіть, хто виконує виховні функції.
4. Вкажіть, що таке аморальний вчинок.
5. Вкажіть, хто може бути звільнений за одноразове грубе порушення трудових обов'язків.
6. Перелічіть додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
7. Вкажіть, хто має право на укладання трудового договору в разі повторного прийняття на роботу.
8. Вкажіть, хто має право на залишення на роботі при звільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва та праці.
9. Гарантії, встановлені при переведенні працівника.
10. Випадки, за якими розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця проводиться без попередньої згоди працівника.
11. Різниця між звільненням та відстороненням працівника від роботи.
12. Порядок відсторонення працівника від роботи.
13. Випадки виплачування вихідної допомоги.
14. Порядок оформлення звільнення працівника з роботи.
15. Порядок дисциплінарних звільнень.
16. Випадки, у яких роботодавець зобов'язаний у день звільнення працівника видати йому копію наказу про звільнення з роботи.
17. Вкажіть, чи зобов'язаний роботодавець видати працівникові довідку про роботу в даній організації.
18. Вкажіть, протягом якого строку після прийняття на роботу оформляється трудова книжка працівникові.
19. Випадки, у яких дія строкового трудового договору продовжується на невизначений строк.
20. Підстави розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника.

Література [1–17; 23; 40; 42; 46–48; 53; 55; 58; 65]

ТЕМА 9. РОБОЧИЙ ЧАС

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття робочого часу за трудовим правом України і значення його правового регулювання.
2. Види тривалості робочого часу.
3. Режим роботи, облік робочого часу та порядок його встановлення.

4. Ненормований робочий час. Гнучкий робочий час. Вахтовий метод роботи.
5. Поняття надурочних робіт, підстави та порядок їх проведення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Нормальна тривалість робочого часу.
2. Тривалість роботи в нічний час.
3. Вкажіть, кого забороняється залучати до роботи у нічний час.
4. Вкажіть, як оплачується праця при роботі на умовах неповного робочого часу.
5. Вкажіть, чи може робочий день бути поділений на частини.
6. Порядок встановлення підсумованого обліку робочого часу.
7. Виняткові випадки, у яких роботодавець може застосовувати надурочні роботи.
8. Вкажіть, кого забороняється залучати до надурочних робіт.
9. Порядок проведення надурочних робіт.
10. Граничні норми застосування надурочних робіт.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 10. ЧАС ВІДПОЧИНКУ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття та види часу відпочинку.
2. Відпустки. Поняття та види відпусток.
3. Порядок надання відпусток.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Порядок застосування роботи у вихідні дні.
2. Компенсація роботи у вихідні дні.
3. Тривалість щорічної основної відпустки.
4. Вкажіть, хто має право на щорічні додаткові відпустки і яка їх тривалість.
5. Тривалість, порядок, умови надання та оплати творчих відпусток.
6. Порядок та умови надання щорічних відпусток та порядок відкликання з відпустки.
7. Випадки коли щорічна відпустка переноситься.
8. Види відпустки без збереження заробітної плати.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 11. ЗАРОБІТНА ПЛАТА

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття заробітної плати та методи її правового регулювання. Відмінність заробітної плати від винагороди за цивільно-правовими договорами та від гарантійних і компенсаційних виплат.
2. Сфера регулювання заробітної плати. Організація оплати праці на підприємстві.
3. Поняття та види систем оплати праці. Премії і винагороди, надбавки і доплати.
4. Оплата праці при відхиленні від установлених нормальних умов праці, при невиконанні норм виробітку та в інших випадках.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Строк дії норм праці.
2. Умови праці, які мають враховуватися при розробленні норм виробітку і норм обслуговування.
3. Оплата праці за сумісництвом.
4. Оплата роботи в надурочний час та у нічний час.
5. Порядок оплати часу простою.
6. Строки виплати заробітної плати та строки розрахунку при звільненні.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 12. ГАРАНТІЇ І КОМПЕНСАЦІЇ

1. Питання для самостійного вивчення
2. Поняття і види гарантійних та компенсаційних виплат.
3. Порядок виплати заробітної плати. Компенсація заробітної плати у зв'язку із затримкою її виплати.
4. Обмеження утримань із заробітної плати. Обчислення середнього виробітку.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Види гарантійних та компенсаційних виплат і різниця між ними.
2. Вкажіть, чому обмежуються відрахування із заробітної плати.
3. Вкажіть, чому не допускається відрахування з вихідної допомоги, компенсаційних виплат.

4. Вкажіть, з якою метою встановлені для працівників гарантії та компенсації.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 13. ТРУДОВА ДИСЦИПЛІНА

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення.
2. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівників і роботодавця.
3. Поняття, підстави, види заохочення за сумлінне виконання трудових обов'язків, порядок їх застосування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Забезпечення трудової дисципліни в організаціях.
2. Назвіть обов'язки працівників.
3. Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 14. ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття дисциплінарного проступку. Підстави й умови дисциплінарної відповідальності.
2. Заходи стягнення за порушення трудових обов'язків і порядок їх застосування.
3. Особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців та інших працівників.
4. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни та порядок їх застосування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть інші дисциплінарні стягнення, що можуть бути передбачені для окремих категорій працівників.
2. Підстави та порядок звільнення працівників, які обіймають виборні посади.
3. Вкажіть, чи може бути накладене на працівника дисциплінарне стягнення пізніше чотирьох місяців з дня вчинення проступку.

4. Порядок застосування дисциплінарних стягнень до працівників, обраних до виборних профспілкових органів.
5. Порядок оскарження дисциплінарного стягнення.
6. Вкажіть, чому протягом строку дії дисциплінарного стягнення заходи заохочення до працівника не застосовуються.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 15. МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття матеріальної відповідальності за трудовим правом. Підстави та умови матеріальної відповідальності за трудовим правом. Її відмінності від цивільно-правової відповідальності.
2. Види матеріальної відповідальності працівників.
3. Визначення розміру шкоди, який підлягає відшкодуванню працівником. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником.
4. Підстава, умови і види матеріальної відповідальності підприємства, установи, організації за шкоду, заподіяну працівникомі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Вкажіть, чому встановлені гарантії при покладанні на працівника матеріальної відповідальності.
2. Загальні підстави та умови матеріальної відповідальності працівників.
3. Вкажіть, чи може працівник, який заподіяв шкоду, добровільно покрити її повністю чи частково.
4. Випадки, у яких на працівника не може бути покладена матеріальна відповідальність.
5. Назвіть умови відповідальності працівників за шкоду, заподіяну організаціі.
6. Назвіть випадок обмеженої та повної відповідальності працівників.
7. Вкажіть, з ким не укладаються договори про повну матеріальну відповідальність.
8. Вкажіть, як визначається розмір шкоди, заподіяної організаціі.
9. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування.

10. Вкажіть, чому обов'язок доведення наявності умов для покладання матеріальної відповідальності на працівника покладено на роботодавця.

Література [1–17; 33; 38; 39]

ТЕМА 16. ОХОРОНА ПРАЦІ

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття і зміст охорони праці за трудовим правом та її правове регулювання. Організація охорони праці на виробництві.
2. Охорона праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю.
3. Поняття нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом. Акт про нещасний випадок і його значення для пенсійного забезпечення.
4. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і виробничих аварій. Спеціальне розслідування нещасних випадків.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Вкажіть, хто здійснює контроль за дотриманням вимог нормативних актів про охорону праці.
2. Основні нормативно-правові акти, які регулюють відшкодування роботодавцем шкоди працівникам у разі ушкодження їх здоров'я.
3. Вкажіть, хто проводить розслідування нещасних випадків на виробництві.
4. Гарантії, встановлені законодавством при переведенні на іншу роботу з метою охорони здоров'я.
5. Дайте визначення поняття нещасного випадку. Порядок складання акта про нещасний випадок.
6. Сутність охорони праці молоді та жінок.
7. Вкажіть, на кого покладається обов'язок щодо проведення інструктажу про охорону праці з працівником.
8. Вкажіть, як і ким визначається коло осіб, яким безкоштовно видається молоко, і які норми видачі молока.
9. Права громадських інспекторів з охорони праці.
10. Пільги жінок, що мають дітей, мета їх встановлення.

Література [1–17; 22; 25; 75; 76; 78]

ТЕМА 17. ТРУДОВІ СПОРИ

Індивідуальні трудові спори

План семінарського заняття (2 год.)

1. Поняття трудових спорів, їх класифікація та причини виникнення. Види трудових спорів
2. Система органів розгляду індивідуальних трудових спорів. Підвідомчість індивідуальних трудових спорів.
3. Організація і компетенція КТС.
4. Порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС.
5. Розгляд індивідуальних трудових спорів судом.
6. Колективні трудові спори

План семінарського заняття (2 год.).

1. Поняття колективних трудових спорів (конфліктів).
2. Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).
3. Право на страйк і його реалізація. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Класифікація трудових спорів.
2. Порядок організації та діяльності КТС.
3. Зміст позовної заяви працівника про поновлення на роботі.
4. Складіть у письмовій формі рішення КТС.
5. Складіть від імені директора організації заяву до місцевого суду з приводу трудового спору.
6. Складіть позовну заяву від імені працівника про поновлення на роботі.
7. Вкажіть, чи може КТС розглядати спори про розірвання трудового договору.
8. Назвіть строки звернення до суду щодо поновлення на роботі та грошових вимог працівника.

Література [1–17; 36; 62–64; 68; 72; 74; 77; 79]

ТЕМА 18. НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ І ОХОРОНУ ПРАЦІ

1. Питання для самостійного вивчення

2. Поняття нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю як гарантія охорони трудових прав працюючих.
3. Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.
4. Контроль Рад народних депутатів за дотриманням законодавства про працю.
5. Роль профспілок у контролі за дотриманням законодавства про працю.
6. Повноваження трудових колективів і профспілок підприємств, установ, організацій щодо контролю за дотриманням законодавства про працю.
7. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю і правил охорони праці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Вкажіть, хто здійснює нагляд та контроль за дотриманням законодавства про працю.
2. Різниця між наглядом та контролем за дотриманням законодавства про працю.
3. Вкажіть, хто здійснює громадський контроль за дотриманням законодавства про працю.

Література [1–18]

ТЕМА 19. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ

1. Питання для самостійного вивчення
2. Поняття міжнародного правового регулювання праці, його суб'єкти та значення.
3. Міжнародна організація праці (МОП), її структура, основні напрями діяльності.
4. Джерела міжнародного правового регулювання праці.
5. Основні права людини в галузі праці за міжнародними правовими актами.
6. Двосторонні договори України про працевлаштування і соціальний захист працівників.
7. Праця громадян України за кордоном. Трудові права іноземців в Україні.

Література [1–17; 28; 30]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

ТЕМА 2. ДЖЕРЕЛА ТРУДОВОГО ПРАВА (4 ГОД.)

1. Поняття та види джерел трудового права.
2. Система джерел трудового права та її особливості.
3. Загальна характеристика Конституції України як джерела трудового права.
4. Загальна характеристика КЗпП України як джерела трудового права.
5. Єдність і диференціація у правовому регулюванні умов праці.
6. Значення рішень Конституційного Суду України та постанов пленуму Верховного Суду України щодо трудових прав.
7. Джерела трудового права, що носять договірний характер.
8. Співвідношення загальних та спеціальних норм трудового права.
9. Класифікація конвенцій і рекомендацій МОП.
10. Загальна характеристика конвенцій і рекомендацій МОП.
11. Правові основи діяльності профспілок України.
12. Право профспілок на представництво інтересів працівників.
13. Трудові колективи та їх правовий статус.
14. Соціальне партнерство в Україні: поняття та загальна характеристика.
15. Організаційно-правові форми реалізації повноважень працівників.

ТЕМА 8. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР (4 ГОД.)

1. Зміни в організації виробництва і праці як підстава для звільнення з ініціативи роботодавця.
2. Порядок розірвання трудового договору.
3. Законодавство про трудовий договір та шляхи його удосконалення.
4. Особливості припинення трудових правовідносин з неповнолітніми.
5. Способи укладання трудового договору.
6. Колізії поглядів на поняття “законодавство” і практична необхідність його нормативної легалізації.
7. Припинення трудових правовідносин з державними службовцями.
8. Звільнення за аморальний вчинок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми.

9. Основні концептуальні підходи до визначення змісту трудового договору.
10. Особливості змісту контрактів.
11. Особливості припинення дії трудового контракту.
12. Трудові договори (контракти) з іноземними громадянами.
13. Поняття примусової праці за законодавством України.
14. Розмежування підстав припинення трудового договору за угодою сторін від звільнення з ініціативи працівника.
15. Значення правильного оформлення трудового договору.

***ТЕМА 18. НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ
ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ
І ОХОРОНУ ПРАЦІ (4 ГОД.)***

1. Поняття та система органів нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю.
2. Відповідальність за порушення законодавства про працю і правил з охорони праці.
3. Громадський контроль за дотриманням законодавства про працю.
4. Правові проблеми організації нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю.
5. Поняття та значення охорони праці.
6. Законодавство про охорону праці.
7. Види правил охорони праці.
8. Організація охорони праці на підприємстві.
9. Охорона праці жінок за трудовим законодавством.
10. Охорона праці неповнолітніх за трудовим законодавством.
11. Охорона праці осіб зі зниженою працездатністю.
12. Розслідування та облік нещасних випадків, профзахворювань і аварій.
13. Правове регулювання обов'язкового медичного огляду.
14. Нагляд і контроль за охороною праці.
15. Повноваження професійних спілок у сфері охорони праці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова література

1. *Законодавство України про працю: Нормативні акти / упорядник і науковий редактор В. Вакуленко* — К., 1999. — Т. 1–3.
2. *Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / За ред. В. М. Вакуленка, О. П. Товстенка*. — К., 2000.
3. *Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / Упоряд. О. П. Товстенко; Наук. ред. Е. Ф. Демський*. — К., 2000.
4. *Кодекс законів про працю України: Офіц. видання*. — К., 2001.

Основна література

5. *Венедиктов В. С.* Конспект лекцій по трудовому праву України: Учеб. пособие для высших учебных заведений. — Харьков, 1998.
6. *Відшкодування матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: станом на 1 січня 2001 р.* / Укл.: С. Е. Демський, В. С. Перепічай, В. А. Скоробагатко, М. І. Федішин; Відп. ред. П. І. Шевчук. — К., 2001.
7. *Людина і праця. Довідник з правових питань / Укл.: Козінцев І. П., Савенко Л. А.* — К., 1997.
8. *Кодекс законов о труде Украины (Научно- практический комментарий)*. — Харьков, 2001.
9. *Науково-практичний коментар до законодавства України про працю*. Київ — Севастополь, 2001.
10. *Прокопенко В. І.* Трудове право України: Підручник. — Харків, 1998.
11. *Российское трудовое право: Учеб. для вузов / Под ред. А. Д. Зайкина*. — М., 1998.
12. *Становлення і розвиток цивільних і трудових правовідносин у сучасній Україні: Монографія / Кол. авторів: Я. М. Шевченко, О. М. Молякко, Г. В. Срьомченко та ін.; Кер. авт. колективу, наук. ред. Я. М. Шевченко*. — К., 2001.
13. *Судові прецеденти щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ*. — Харків, 2000.
14. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упорядники: В. А. Скоробагатко, М. І. Федішин*. — К., 2000.
15. *Трудове право України: Збірник нормативно-правових актів / Упоряд. П. А. Бущенко, І. А. Ветухова*. — Харків, 2001.
16. *Трудове право України: Підручник / За ред. Н. Б. Болотіної, Г. І. Чанишевої*. — К., 2000.
17. *Трудовое право в вопросах и ответах: Учебно-справочное пособие / Под ред. Жернакова*. — Харьков, 2000.

Додаткова література

18. *Баклан О.* Конторольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // *Право України.* — 2000. — № 10.
19. *Бару М. И.* Унификация и дифференциация норм трудового права // *Советское государство и право.* — 1971. — № 10.
20. *Болотіна Н.* Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми, терміни і поняття // *Право України.* — 2001. — № 8.
21. *Венедиктов В. С.* Про концепцію нового трудового кодексу України // *Право України.* — 1992. — № 8.
22. *Встухова І.* Право матерів на поінформованість про умови праці // *Право України.* — 2000. — № 8.
23. *Гавел О.* Основні концептуальні підходи до визначення змісту трудового договору // *Право України.* — 2000. — № 12.
24. *Гаврилюк О.* Сучасне втілення принципів трудового права // *Право України.* — 2001. — № 9.
25. *Головченко В., Грузова Л.* Законодавство України про охорону здоров'я. Проблеми реформування й оновлення // *Право України.* — 2000. — № 11.
26. *Гончарова Г., Жернаков В.* Сфера укладання колективного договору // *Право України.* — 2000. — № 8.
27. *Еременко В. В.* Трудовые правоотношения членов коллективных сельскохозяйственных предприятий крестьянских (фермерских) хозяйств // *Предпринимательство, хозяйство и право.* — 1997. — № 7.
28. *Жернаков В.* Міжнародний аспект правового регулювання соціально-трудових відносин // *Право України.* — 2001. — № 4.
29. *Жернаков В.* Правове регулювання праці: співвідношення трудового і цивільного права // *Право України.* — 2000. — № 7. — С. 49.
30. *Жоравович Д.* Вплив міжнародних норм про працю на вітчизняне трудове право // *Право України.* — 2001. — № 3.
31. *Заржицький О.* Соціальне партнерство у соціально-трудових відносинах // *Право України.* — 2000. — № 11.
32. *Зуб В. И.* Реформа трудового законодательства в условиях перехода к рыночной экономике // *Советское государство и право.* — 1991. — № 2.
33. *Зуб І. В., Стичинський Б. С., Грицяк І. А.* Трудове право. — К., 1996.
34. *Іванов С. А.* Кризис советского трудового права // *Советское государство и право.* 1990, — № 7.
35. *Іванова О.* Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // *Право України.* — 2000. — № 6.

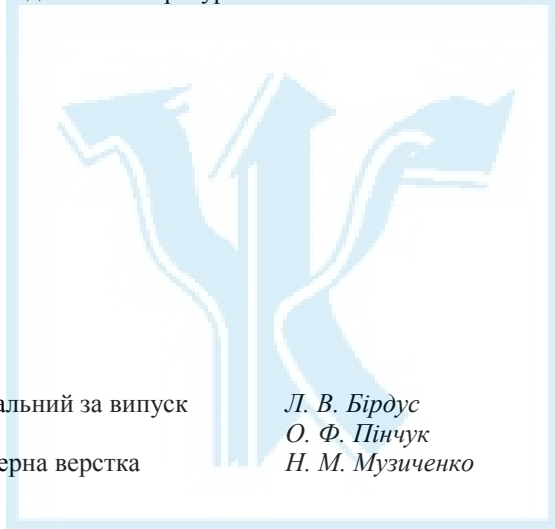
36. *Лаврінчук І.* Процесуальне забезпечення трудових прав в Україні // Право України. — 2001. — № 1.
37. *Лилак Д.* Колізії наукових поглядів на поняття “законодавство” і практичну необхідність його нормативної легалізації // Право України. — 2001. — № 8.
38. *Лифшиц Р. З.* Трудовое законодательство: настоящее и будущее. — М., 1989.
39. *Лифшиц Р. З.* Трудовое законодательство: поиск концепции // Советское государство и право. — 1990. — № 7.
40. *Луценко А.* Контракт — нова модель регулювання трудових відносин // Право України. — 1992. — № 11.
41. *Маврин С. П.* Принципы трудового права в условиях рыночной экономики // Правоведение. — 1992. — № 2.
42. *Малюта В.* Вітчизняне законодавство про трудові відносини у спорті: Його становлення, розвиток і вдосконалення // Право України. — 2000. — № 5.
43. *Маркіна Т.* Юридичні умови визнання громадян безробітними // Право України. — 2000. — № 6.
44. *Мацюк А. Р.* Трудовые правонарушения развитого социалистического общества. — К., 1984.
45. *Мацюк А. Р.* Структура предмета советского трудового права // Советское государство и право. — 1979. — № 11.
46. *Неумивайченко Н.* Припинення трудових правовідносин з державними службовцями // Право України. — 2001. — № 4.
47. *Никитинский В. И.* Контракт в трудовом праве // Советское государство и право. — 1991 — № 8.
48. *Орловский Ю. П.* Контракт и его роль в возникновении и прекращении трудового правоотношения // Советское государство и право. — 1991. — № 8.
49. *Пастухов В. П.* Правові проблеми ринку праці в Україні // Право України. — 1996 — № 5.
50. *Пересунько В.* Класифікація юридичних гарантій трудових прав громадян // Право України. — 2000. — № 2.
51. *Пилипенко П.* Трудові відносини як предмет трудового права в Українській державі // Державність. — 1993. — № 3.
52. *Пилипенко П.* Про концепцію трудового права в Україні // Право України. — 1993 — № 4.
53. *Пилипенко П.* Способи укладання трудового договору // Право України. — 2001. — № 4.

54. *Пилипенко П.* Про участь профспілок у трудових правовідносинах у світлі Закону України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” // *Право України.* — 2001. — № 9. — С. 81.
55. *Правове регулювання контрактної форми трудового договору / Авт.-уклад. А. С. Луценко.* — Донецьк, 1999.
56. *Процевский А. И.* Метод правового регулювання трудових отношений. — М., 1972.
57. *Процевский А. И.* Предмет советского трудового права. — М., 1979.
58. *Реус О.* Особливості припинення трудових правовідносин з неповнолітніми // *Право України.* — 2001. — № 8.
59. *Солодовник Л.* Роль юридичних фактів у динаміці правовідносин трудового права // *Право України.* — 2000. — № 7.
60. *Солодовник Л.* Юридичні факти — підстави виникнення трудових правовідносин // *Право України.* — 2000. — № 1.
61. *Сыроватская Л. А.* О предстоящей реформе трудового законодательства // *Советское государство и право.* — 1991. — № 1.
62. *Суд.* Зразки документів (Заяви, позовні заяви, скарги, клопотання): *Практ. посіб. / Упоряд. — І. А. Куян.* — К., 1998.
63. *Стадник М.* Правове регулювання розв’язання страйків // *Право України.* — 1992. — № 7.
64. *Стадник М.* Розгляд колективних трудових спорів трудовими арбітражами // *Радянське право.* — 1991. — № 3.
65. *Тищенко О.* Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // *Право України.* — 2000. — № 6. — С. 50.
66. *Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / Відп. ред. Н. М. Хуторян.* — К., 1999.
67. *Фатуев А. А.* Коллективы и личность в трудовых отношениях // *Советское государство и право.* — 1990. — № 8.
68. *Фединяк Л.* Визнання іноземних судових рішень на території України: окремі питання // *Право України.* — 2000. — № 7.
69. *Хуторян Н. М.* Розвиток трудових правовідносин в умовах ринку // *Право України.* — 1992. — № 8.
70. *Хуторян Н. М., Дріжчана С. В., Бабаскін А. Ю., Стадник М. П.* Проблеми вдосконалення трудового законодавства на сучасному етапі // *Правова держава.* — Вип. 8. — К., 1997.
71. *Чанишева Г.* Теоретичні проблеми правового регулювання колективних трудових відносин в сучасних умовах // *Право України.* — 2000. — № 8.

72. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України // Право України. — 2000. — № 12.
73. Чанишева Г. МОП: соціальні ініціативи у відповіді на глобалізацію // Право України. — 2001. — № 5.
74. Чернадчук В. До питання про поняття моральної шкоди // Право України. — 2001. — № 2.
75. Чижмар К. Принцип рівності прав жінок і чоловіків у міжнародному праві // Право України. — 2001. — № 3.
76. Чубар Л. Права жінок в Україні як об'єкт правового захисту // Право України. — 2000. — № 5.
77. Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довідник. — К., 1994.
78. Шамшина І. Організаційно-правові питання юридичної відповідальності працівників у сфері охорони праці // Право України. — 2001. — № 9.
79. Яренько А. Поліпшення механізму розгляду індивідуальних трудових спорів // Право України. — 2000. — № 10.
80. Ярошенко О. Щодо основних прав та обов'язків роботодавців // Право України. — 2000. — № 4.
81. Ярошенко О. Щодо дискримінації в реалізації права на працю // Право України. — 2000. — № 7.
82. Лазор В. Про соціальну значимість трудового договору в ринкових відносинах // Право України. — 2000. — № 7. — С. 31.
83. Лазор В. Юридична природа трудового договору в ринкових умовах // Право України. — 2000. — № 1.
84. Сіленко А. Сила та слабкість профспілок як показник ефективності соціального захисту працівників // Право України. — 2000. — № 2.

ЗМІСТ

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять.....	3
Тематика та плани семінарських занять	6
Завдання для самостійної роботи. Теми рефератів.....	21
Список рекомендованої літератури.....	22

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп'ютерна верстка

Л. В. Бірдус
О. Ф. Пінчук
Н. М. Музиченко

МАУП

Зам. № ВКЦ-1153

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП